

Az Idő tárnái (V)

Z. felszállt a Kosztolányi Dezső téren a 7-es autóbuszra. Úgy érezte, a leghosszabb útjára indul. Régen járt Zuglóban

megismerkedésük után néhány hónappal előkereste a családi fényképalbumot, együtt nézik Lillel a régi fotókat

a Columbus utcai kert, mutatta Z. A sarokban az orgonabokrok előtt kőpad. Nagyanyja és nagyapja között ült négyévesen. Nagyapja hatvan év körüli. Sötét ruha, csokornyakkendő. Nagyanyja bokáig érő, felül zárt selyemruhában. Találtak egy képet a kert közepén álló diófával. Alatta vacsorához terített asztal. Anyján pettyes blúz, virágmintás kötény. Másik képen a lakásablak előtt cseresznyefa virágban

a kisiú te vagy? kérdezte Lil

mindjárt felugrom a kőpadról, és belerúgok a focilabdába, amit a kezemben tartok

szép lehetett a kert, mondta Lil. Nekem a Lövölde tér jutott. Kislány koromban trolimegálló, nyilvános vécé

Lil látni akarta a régi kertet, emlékezett Z., miközben a 7-es autóbusz áthajtott az Erzsébet hídon

a Keleti pályaudvarnál a kocsi megtelt a vonatokról érkező utasokkal. A férfiak kopaszon vagy baszk sapkában, az asszonyok teli nejlonszatyrokkal, a lányok, fiúk hátizsákkal, kezükben telefonnal

a szemközti ülésre ötven év körüli asszony préseli be magát. Repedezett arcbőr, lilára festett ajak, homlokába húzott, kötött sapka. Néha kinézett az ablakon. Néha Z.-re pillantott. Volt, amikor az utasok felé fordult. Z. úgy érezte, hogy az asszony, miközben nézelődik, semmit sem lát. Így éli le az életét, gondolta, mosogató a konyhájában, rakosgatja a csorba lábosait, krumplit hámoz

a régi estén hosszan nézték Lillel azt a fényképet, amelyiken apja a lakásajtótól levezető öt lépcsőről éppen lelép a kertbe. Minden reggel hét óra harminckor indult, mondta Lilnek. Nyolcra ért a kórházba. A II-es belosztályt vezette. Nyolc tizenötökör értekezlet, beszámoló. Kilenckor nagyvizit. Közös családi ebéd csak hétvégén. Nagy könyvtára volt. Tizenkét évesen végigolvastam az *Irodalmi Lexikont*. Barna vászonkötés. Aranyszínű cím belül. Szerkesztő Benedek Marcell. Apám levette a polcra Dosztojevskij *Feljegyzések a holtak házából* kötetét. Próbálj megbirkózni vele, mondta, mondta Z. Lilnek, nem mertem apámtól megkérdezni, hogy a kórházban is van-e holtak háza

az Amerikai úti megállónál szállt le Lillel is. Innen indultunk tovább, emlékezett. Elmondtam neki, hogy régen a Thököly út és Columbus utca sarkán nyáron teniszpálya, télen jégpálya volt. A szemben lévő sarkon Potócs úr fűszerüzlete. Lil

Részlet az *Amit a szél susog* című, a Magvető Kiadónál megjelenő regényből.

nem kérdezett, hallgatta, amit beszéltem. Megkerültük a háztömböt. Elmondtam, hogy a Gyarmat utca és az Amerikai út sarkán volt Ágyik úr cipésműhelye. Ágyik úr elmondta apámnak, hogy harcolt az első világháborúban, ott volt Doberdónál is. Elértünk a régi villaépülethez, emlékezett Z., miközben haladt az autóbusz-megállótól a Columbus utca felé, és látta, hogy a sarkon Potócs úr fűszerüzlete helyén szépségszalon van, szemközt, a régi tenispálya helyén négyemeletes irodaépület. A kertekben a virágágyak helyén gépkocsigarázsok. A Bácskai utca után, a régi virágkertészet helyén tetőteraszos épület. Hatévesen a markomba szorított fillérekkel itt vásároltam virágot anyám születésnapjára, emlékezett Z. Kérek egy harminchat filléres virágot, nyújtottam a filléreket. A kertész lila primulát hozott kis cserépben, éppen harminchat fillér, mosolygott

elértünk a kertig Lillel, emlékezett, akkoriban nyitva voltak a kertkapuk. Beléptünk. A kőpad ott volt még a kert sarkában. Az orgonasor is a régi volt. Leültünk Lillel. Hallgattunk. Belém karolt. A diófa is a régi volt. Szépen megnőtt. Nyáron mindennap jött a jeges kocsis, mondtam Lilnek. Már messziről hallatszott a kiáltás, jeges, jegeeeees, szaladtak az asszonyok a bádogyödrökkel, egyszer felülhettem a muraközi ló hátára

gyorsított. Szemből postás sietett, köszönt, mintha ismerte volna. Z. megállt. Visszaköszönt. Haladt tovább. Elért a harminchetes számú ház elé

mikor a front átment felettük, apja kezét szorítva felmerészkedtek a pincéből. Apja megmutatta a harminchetes számú ház falán a golyónyomokat. A golyónyomok még akkor is láthatók voltak, amikor Lillel megálltak a málladozó falú ház előtt

a pince sötét volt, emlékezett Z., miközben arra is emlékezett, hogy mutatta Lilnek a golyónyomokat. A nedves mennyezetről dróton függő villanykörte sem tudta a pincét bevilágítani. Mikor megszólaltak a légvédelmi szirénák, rohantak le. Jöttek a bombázók. A robbanásoknál anyja befogta a fülét. A sarokban a tűzfahalomnál öregember ült. Egymásra szorított tenyérrel alig hallhatóan, ismeretlen szavakat mormolva imádkozott. Világított a szeme. Z. félt tőle. Nálunk bújik a bácsi, súgta az apja. Mikor évekkal később beszélgettek a háborúról, megkérdezte apját, mi lett a bácsival, aki a pincénkben bújt el. Nem tudom, mondta az apja. Zsidó volt, üldözték őket. A kórházban is voltak zsidó orvos barátaim, elvitték, megölték őket

hagytátok?

tudod, mondta az apja, te akkor még nem voltál a világon, mindent szisztematikusan készítettek elő évtizedekig. Idegenek, veszélyesek. Törvényeket hoztak ellenük. Kizárták őket, a kitűnő írókat, színészeket, orvosokat, újságírókat, egyetemi tanárokat, aztán elrabolták a vagyonukat... aztán...

aztán?

elhurcolták őket... megölték... a Columbus utca és Korong utca sarkán volt az egyik gyűjtőhely, mondta az apja, ötszáz méterre a lakásunktól. Rájuk törtek a nyilasok. Kanizsai doktor, a kollégám volt a zsidó tábor parancsnoka. A szeme láttára lőtték le az embereket. Aztán őt is meggyilkolták. Az emléktáblája ott van a Korong utca és Mexikói út sarki ház falán

mikor ezt az apja elmondta, már a Kosztolányi Dezső téren laktak. Apját áthelyezték a Tétényi úti kórházba, ezért költöztek Budára. Z.-t átírták a József Attila

Gimnáziumba. Tizenhat évesen iskolai novellapályázatot nyert. Egy szegény emberről írt. Éhezett. Ellopott a hentesüzletből egy szál kolbászt. A lelkiismeret-furdalástól egy robogó konflis elé vetette magát. A ló halálra taposta. Van benne valami érdekes lélekrajz, mondta a magyartanára. Biztatta, írjon. Megmutatta apjának is. Leültek a dolgozószobában. Figyelj, mondta az apja, nemrégiben olvastam egy francia orvosi szaklapban Pierre Lépine-nek, a Párizsi Pasteur Intézet igazgatójának válaszát egy körkérdésre arról, hogy mi az élet. A titok titok marad, írta az igazgató, mondta az apja. Bármilyen magyarázat, amit az életről adni tudunk, kevésbé lenne világos, mint az életről alkotott intuitív felfogásunk. Tudod, mondta az apja, arra gondoltam, hogy majd folytatod a családi hagyományt, nagyapád is orvos volt. De ha más utat választanál, akkor is ugyanazzal foglalkoznál, amivel én. Az orvos és az író ugyanazzal a titokkal néz szembe. Az egyik a testet, a másik a lelket próbálja...

Z. arra is emlékezett, hogy az apja nem fejezte be a mondatot. Mikor odáig ért, hogy az egyik a testet, a másik a lelket próbálja, elhallgatott. Egy idő után azt mondta, hogy a francia tudósnek igaza van: a titok titok marad. Ez a tárgyalási alap

közeledett a régi otthonhoz. Megállt a harminchetes számú ház előtt. Annyi év után renoválták. Állványzat, cementzsákok, kavicsshalom. A frissen felrakott malter alatt eltűntek a golyónyomok

a szomszédos kertben az öreg gesztenyefa ágai régen áthajoltak a kerítésen a járda fölé, most az útestet fölé is átkúsztak

állt a régi otthon előtt

a kovácsoltvas kerítésre tenyérnyi széles deszkákat illesztettek. Gondos munkával rést sem hagytak közöttük. A kocsibejárat kapujánál is zöldre festett deszkafal. A kertből, a házból semmi nem volt látható

Z. mégis úgy érezte, mindent lát. Mindent, ami egyszer volt. Az apját is, ahogy a megőrzött fényképen éppen leér a kertbe vezető lépcsőn. Anyját is, amint a diófa alatt a nyári vacsoraasztalhoz terít. Mintha hallotta volna a szemközti Rózsakert vendéglőből az esti szalonzenét. Halmai úr, a tulajdonos fehér köpenyben fogadja az érkezőket, s a lefoglalt asztalukhoz vezeti őket

de mégis, semmit sem tudatok tenni azokért, akik a Columbus utcai táborban voltak, kérdezte tizennégy évesen az apját, a kollégáidért, Kanizsai doktorért?

mikor a front elvonult, mondta az apja, eljöttek értem a vöröskeresztesek, hogy menjek át a táborba segíteni

erről sohasem beszéltél

ott feküdtek a még élők, a sebesültek, a holtak. Akiken még tudtunk a nővérekkel segíteni, azokért mindent megtettünk. Segítettünk a holtakat eltemetni. Később felbontották az életben maradt családtagok jelenlétében a sírokat. Az azonosítható holttesteknek családi nyughelyet kerestek

Z. állt a bedeszkázott kert előtt. Látott mindent, ami az emlékezetében meghúzódott

fiatalasszony gyerekkocsit tolvá közeledett a Gyarmat utca felől. A kis kocsi elakadt egy mélyedésben. Z. segített kiemelni. Továbbment. Befordult a Korong utcába. A Mexikói út sarkán álló épület falán elolvasta dr. Kanizsai Dezső emléktábláját. Közeledett a város felé tartó 5-ös autóbusz. A megállónál felszállt